

Dissertatio medica de salivatione mercuriali ... / [Bernhard Christian Capelle].

Contributors

Capelle, Bernhard Christian, active 1668-1670.
Trumph, Johann Georg, active 1667-1668.
Universität Jena.

Publication/Creation

Jenae : Literis Samuelis Krabsii, [1668]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/yc2k99b3>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

DISSERTATIO MEDICA
DE
SALIVATIONE
MERCURIALI.

Hanc
divinâ favente gratiâ,
consentiente Illustri Collegio Medico,
sistit

publico Φιλιατρικῶν examini

P R Æ S E S

JOHANNES GEORGIUS
TRUMPHIUS,
GOSLARIA-SAXO,

MEDICINÆ LICENTIATUS,

RESPONDENTE

BERNHARDO CHRISTIANO
CAPELLE,
DETMOLDIA LIPPIACO-GUEST-
PHALO.

ad diem IV. Januarii Anno MDC LXVIII.

JENÆ,
LITERIS SAMUELIS KREBSII.

ΠΡΟΑΥΛΙΟΝ.

Rosa, plantarum splendor, Deorum cura, telluris ornamentum, florum ocellus, odorum tropæum, pratorum purpura, & omnium pulchritudinum theatrum à *Langio* in curios. med. & *Deodato* in pantb. hyg. imo

*Rosa flos odorque divûm,
hominum rosa voluptas
decus illa gratiarum,*

ex *Anacreonte* à magni nominis medicis salutatur.

Hæc, utut omnium delectamentorum compendium, apud nonnullos tamen interdum delectationem ex se perceptam tragico claudit dramate, & inter oblectationem jucundissimam gravissima excludit symptomata.

Silentii involvamus peplo exempla, quæ apud observatores medicos exstant fide digna plurima, ubi hysterici rosam exosam deprehendimus, qualem historiam *αὐτόπῃς* *Langius* in misc. curios. narrat de virgine, quæ inter rosas suaviter obdormivit.

Matronæ, ex odore rosæ post partum extinctæ, meminit *Höferus* in *Hercule medico*.

Uterinam suffocationem à rosæ fragrantia itidem posteritati consignatam reliquit *Balthasar Timæus* in casib.

Sufficiant in præsentia nobis, quæ refert de rosæ in-

commodis scriptor rarissimus & laboriosissimus, *Balthasar Bonifacius historia sue ludicra lib. 1. cap. 14.* Odore suo rosa sordidissimum animal scarabæum enecat. Canes nonnulli à rosis abhorrent. Tauri, illius oleo rosaceo naribus, vertigine correpti concidunt, teste *de stirpib. Ruellio.*

Franciscus Venerius, Venetiarum princeps, festo die sacrum auditurus coronamenta rosarum, quibus altaria instructa, ne animo delinqueret, removeri iussit.

Poëtæ hinc, rosæ pulchritudinem admirati, jocandi, fabulandique sumserunt anam. Rosam prius albam fuisse referunt, postea vero cruore faucibus Veneris infectam, in eum, qui nunc in ipsâ cernitur, colorem transivisse.

Hæc ratione Veneri sacra, & fortasse non absurdè, quia sicut brevi rosa viget, & ita Venerea voluptas: scripsit ex re & vero *Nicol. Monardus tract. de rosar. succo.*

Ut enim

non semper viola, nec semper lilia florent,
ita dulcedo quævis amaritudinem quandam post se trahit.

Idem experiuntur illi, qui quidem non in rosetis aliquid contrahunt valetudinis incommodum, sed lupanari, seu publico, ut alicubi loqui amat *Petronius*, libidinis confistorio, & vitæ & valetudini indelebilè per omne vitæ tempus, momentaneis, & vix ac ne vix quidem dicendis voluptatibus allekti, maculam inurunt. Qui hæc viâ mortem suam anticipant, & in pravi sodalitii & vitiorum cœno se volutant, ut non incongruè illud poëtæ illis acclamandum.

Vis sine febre mori!

Voluptuarios illos dicimus, qui ut plurimum ex impuro meretricio amplexu messem metunt dignissimam, & spicile-

§.

spicilegia agunt, harum voluptatum maximè digna agricolis.

LUES est vel nomine exosa, GALLICA, scortorum flagellum, imò ille morbus, de quo in sacris: percutiat te Deus ulcere Ægypti, ut vult *Poterius cent. 1. observ. 78.* quem strenui in Hercules, post hoc Augiæ stabulum expurgatum salarii reportant loco.

Quantam præsertim in exteris regionibus hæc lues cladem excitet deplorandam, nervosis expressit *Eustach. Rud. de morb. occult. lib. 5.* Fures, latrones, homicidæ, atque flagitiosi acriter puniuntur, at publicæ meretrices hæc (Gallicâ) lue refertissimæ, quæ plus quàm mille homines indies perdunt, integras familias ac civitates inficiunt, foventur blanditiis, splendideque conservantur.

Hic Herculeus morbus tantas nonnunquam agit radices, ut nec cedere medicamentis optet, debenturque illi non pigmæ, sed generosa remedia.

Curatio hæc infectorum perfecta olim feliciter *lignis*, ut *sancto*, quod inde *Frankosen-Holz* dictum, & aliis ligni speciebus, quæ cura audit *die Holz-Cur*.

Cum vero ætas, usus & exercitatio semper aliquid appor-
ter novi, & cum *Solone* *μεθ' ἑωυτοῦ αἰὲς ποικίλα διδάσκόμενος*
multaque, ut habet *Lindanus in sel. ex Tacit. annal. XV. 59.* experiundo fiant, quæ segnibus ardua videntur, eadem ratione, nova hanc luem curandi per SALIVATIONEM MERCURIALEM methodus, ut generosior, est inventa.

Primus inunctionis hujus autor habetur *Jacobus Carp*, qui ex solo hoc curandi modo ita dives factus, ut 40000. scutatorum aureorum præter argentum reliquerit.

Parili fortuna ex luis Gallicæ curatione usus perhibetur *Hieron. Capivaccius*, qui hujus cura ultra 18000. coronatorum lucratus. Tanto habetur in pretio!

Præter enim 90. & qui supersunt *autores de lue venerea*, etiam alii unanimi suffragio hanc curam, tanquam *χρῆμα θεῶν Dei ultimam manum*, uti sua appellare consuevit *Chiron* medicamenta, seriò commendant.

De lue Gallicâ, scribit *Volhardus diff. de lue venereâ* §. 87. testari possumus, nos vidisse maximum laborantium numerum xii inunctione nullo symptomate periculoso superveniente restitui, idque trium septimanarum spatio; imo affirmare possumus, beneficio hujus inunctionis singulis annis plus quam sex millia sanitati in unâ Parisiensi urbe restitui.

Objiciat nobis aliquis, esse hanc methodum novam, & exoticis medicamentis ob cœli & diætæ diversitatem, auctore *Simone Pauli in præf. de herbâ Thee*, esse abstinendum, quia sint noxia.

Difficile est, hoc de omnibus affirmare, sed tamen certum est, quid respondeamus.

Novimus & in hoc nostro climate multa felicissimæ, per hanc salivationem mercurialibus excitatam curationis exempla, non solum olim, sed retrò etiam lapsis annis in *Rolfincianâ* praxi observata, præstita à *chimiâtre incomparabili, illustri Rolfincio, patrono & præceptore, æternâ pietate de-venerando*.

Hujus heroicæ curationis dignitatem & adeò nos admiramur, ut à nobis impetrarit, non quidem, ut omnibus infectis, nullo habito respectu, sed certis solummodo, commendaremus, & vires, GRATIOSI MEDICI SENATUS consensu, in illa considerandâ experiremur.

DEUS faxit FELICITER!

CAPUT I

definitionem nominalem & realem explicat.

Nomen est SALIVATIO, h. e. *excretio saliva*.
 Notat 1. naturalem illam sputi, sive feri ejectionem, 2. cum additione: sputationem arte, medicamentis, in multâ copiâ factam.

2. Synonyma sunt *σαλισμός, πύσις, πυσλισμός & πυσλισμός, Sputio, exspuitio*. Germani vix unam aptam habent, quâ reddant, vocem, sed illa actio significatur, wann sie viel Speichel von sich geben.

3. Etymologiæ ratione, Græcis appellatur *πυσλισμός & σελισμός*, à *πυελίζειν, & σελίζειν* h. e. *πολλάκις πύειν* *sæpius exspuere*, ut ipse *Pergamenus* explicat *comm. lib. 1. prorrb. 30*. Latinis *Salivatio* est à *salivâ*, h. e. *sputo seroso*. *Saliva* *Isidoro* à *sale* dicitur, quod *salis* saporem æmuletur, aliis à *salio*, quod in ore *faliat*. Neutrum admittit *in origin. Becman*, qui potius Græcam vocem vult *κτ̃ μετὰ τὴν: σαλὶς & σίαλον*, unde Latinis *salivum*. Græcis est *πύσμα, σαλὶς & σίαλον*. Hæc enim promiscuè usurpari, licet re differant, ex *Galeno* monet *Sebiz. in manuali pract. part. 2. sect. 4. cap. 47*. Quomodo vero differant sputum & saliva, explicat *Dieteric. in iatr. Hipp. p. 1082*. *Saliva* 1. communiter est ille liquor, qui ex glandulis *σαλόχοις*, & sine tussi excernitur ex thorace, cum tussi, dicitur *πύσμα*. 2. saliva etiam pro *spiritu* sumitur e. g. *unâ salivâ* est *uno spiritu*, *ἀπὸ ἑνὸς*, in einem *Äthem*. Sine respiratione enim vix emitti poterit saliva. Vid. *Leucorei Ciceronis Buchneri Faber*. 3. Saliva notat *saporem*, ut, saliva vini, quo sensu scripsit *Seneca, salivam movere* id est, *gustum facere*. 4. Saliva *Plin. lib. 2. cap. 12*. est humor alius diversus,

diversus, infit: sive est cœli sudor, sive saliva siderum. Germanis *Speichel*/Saxonibus *Spy*/Belgis *Saiver*.

MERCURIALIS autem natales debet voculæ Mercurii. MERCURII vox variè sumitur, 1. pro Deorum nuncio & interprete, Majæ & Jovis filio, teste *Venusino lib. 1. od. 12.* 2. audit planeta cœli. 3. Mercurii fuere statuarum viarum, quas Hermas vocârunt. Huc forte respexit illud vetustissimum:

ὅκ ἐκ παντός ξύλῳ ἑρμῆς αἰ γένετο,
Non è quovis ligno fit Mercurius.

4. est terminus chemicus, & unum ex Spagyricorum principis, de quibus consulatur *chim. Rosinc. lib. 1. cap. 16.* 5. prius notat *argentum vivum*. Hinc *φῖαλε*, quod ex argento vivo prodit, sive producitur.

Est autem MERCURIALIS SALIVATIO frequens & copiosa excrementitii & peccantis humoris morbosus per sputum ex toto corpore per arterias & ductus oris salivales, sine tussi & screatu, arte, medicamentis ex φῖο preparatis, facta evacuatio.

EVACUATIONEM esse hanc salivationem, & quidem FREQUENTEM & COPIOSAM, ut ad aliquot libras interdum ejiciant sputi de die, sensibus patet nostris. Dum enim natura & expultrix medicamentis irritata depravatos humores, & venenatam materiam expellere nititur, hanc ejectionem salivalem instituit.

Additur MERCURIALIS, quò distinguamus illam ab aliâ salivatione, quæ aliis medicamentis institui potest. Exempli loco sit illa, quæ usum *radicis pyretbri*, inde *salvaris herba* dicti, sequitur. Σαλίβρις, scribit *Anazarbeus lib. 3. c. 78. π* ἡ πυρεθρὸν *salvaris herba est pyretbrum.* Γούρω πυροπικωτάτη ἡ ρίζα φλεγμονῆς εἶναι ὁππῶσιν. Gustanti apparet ignea: radice verò commanducatâ abundat saliva. Plura in oraculis botanicorum.

ARTEFACTA est, distincta ab illâ, quæ *morbosa*, ut in hypochondriaco malo, ubi semper os salivâ madet, unde & hypochondriaci sputatores appellantur. Distincta à *salutari*, quando interdum natura mole pressa cum exoptato eventu talem criticam per salivam evacuationem, molitur. Differt quoque ab ea, quæ *superstitiosa* veterum, audit, ubi ter in sinum spuebant ad fascinum arcendum, & in mentione factâ nonnullorum morborum, ut epilepsiæ, de quo more vide *Mercurial. in var. lection.*

Materia evacuanda sunt **HUMORES PECCANTES EXCREMENTITII MORBOSI**. Non opus habent naturales & alibiles humores hâc evacuatione. Quamdiu humores manent alibiles in statu naturali, nec qualitate, nec quantitate, nec motu peccantes, potius thesauri instar conservandi, quàm exstirpandi, sed tum demum, quando constitutioni naturali nuncium remittunt, & declinant ad statum p. n. fovendo aliquam causam morbificam, illique focum subministrando. Hi possunt varii esse, præprimis tamen frigidi humidi, pituitosi in massâ sanguineâ, & toto corporis habitu detenti.

Per **SPUTUM** celebratur evacuatio, non per sudorem, nec urinam.

Indicatur & modus excretionis non per **TUSSIM**, nec **SCREATUM** sed **SPUTATIONEM**. Hanc vocularum differentiam etiam agnovit *Sarsinas mil. glor. 3. 1.*

minimè sputator, creator sum, itidem minimè muccidus.

Viæ per quas, non sunt ignobiles, agnoscuntur stantibus modernorum principiis **ARTERIÆ & DUCTUS SALIVALES** in ore contenti. Nec **VASA LYMPHATICA & VENAS** excludimus, muniti autoritate *anatomici incomparabilis, Rolfincii lib. 6. cap. 58. & lib. 2. cap. 20. dissert. anat.*

Sunt nonnulli, qui rejiciunt arterias, sola vasa lymphatica in toto corpore conjuncta in medium adducentes.

Fatemur quidem, multa adhuc naturam revelare, quæ seræ posteritati felicius prodeat anatomicorum solertia, verum cum hætenus nondum αὐτοψία nos beârit, in allatâ Rolfincianâ acquiescimus sententiâ.

Ex glandulis salivam esse, dudum agnovit Gal. 3. de anim. facult. 1. cap. 6. οἱ μὲν τῆς γλώσσης ἀδένες εἰς σάλιν χέουσιν ἐκ τῆς φύσεως ὡρῶσιν ἀδύνατον. *Natura glandulas lingua comparavit ad salivam generandam.* Idem asserit Helmont. in latic. humor. glandularum officium. In glandulas has deponunt arteriæ.

Modum, quo à Mercuriali inunctione, itemque an ex venis solum, an arteriis, an lymphaticis, vel his simul, excernatur saliva, tendatque non ad aliam partem, sed fauces, docere, & rationem erudito seculo reddere, censet arduum & difficile ἀσὴρ καὶ Φῶς ὅλης ἰατρικῆς σῆμα ὃ lumen totius medicine, Rolfincius, differt. anat. lib. 6. cap. 58.

Denique ipsa subjunguntur MEDIA, per quæ, nempe ipsa medicamenta Mercurialia. De quibus fusius acturi adornamus.

CAPUT II

de remediis mercurialibus.

MEDIA, per quæ excitatur hæc salivatio, sunt medicamenta ex MERCURIO parata. Hic Mercurius versipellis in modum varias ostendit medicamentorum formas.

MERCURIUS, an sit metallum, vel minerale, in medio linquimus, solummodo ejus usum ostensuri. Græcis,

cis, *Dioscoridi, Galeno, Theophrasto, ἀργυρον χυτόν, Philosopho lib. 4. meteor. cap. 8. ἀργυρον κινητόν*, aliis ὁδὸς ἀργυρον audit. Vid. *Mercurialis in var. lect. lib. 2. cap. 14.* Latinis Argentum, à colore, quo argento, in primis fuso, respondet, vivum à mobilitate dicitur. A mobilitate, quâ pollet, sunt jucunda illa spectacula, quando pisa in ollâ contenta exsultare facit: quando pani incoctus, panem saltandi quasi docet artificium. Per hanc mobilitatem mobiles suos, quibus indidere, annulos ad ignem reddunt, ac novum quod& insolitum, agyrtæ. Plura apud *Fallop. de metall. cap. 37. de fossil. & luc. & reâ. cap. 76.* Barbara nomina plura Paracelsica 64. collegit *Unzerus in anat. §ii.*

Unde hæc sit in Mercurio & in mercurialibus sali-
vandi virtus, inter se non consentiunt, cum temperamen-
tum §ii in scholis nostris sit pomum Eridos, alii frigidum,
alii calidum affirmant, ut non immeritò §ii naturam valde
abstrusam *Ferdinandus in casibus*, & naturæ miraculum in
eo *Fallop.* agnoscat.

§ium naturâ calidum, contra communem sententi-
am demonstrat *Fallop. de metall. cap. 37. & Sebiz. in manual. pract. illustris Conringius de hermet. med. cap. 19.*

Frigidum plures agnoscunt.

Omnibus inter se collatis rationibus, hinc inde pro-
latis concludit *Unzerus*, esse heterogenearum partium. I-
dem asserit, *Herc. Saxon. de luc. & reâ. c. 39. M. Aurelius Severi-
nus in Pythiâ viperâ lib. 7. Lang. lib. 2. epist. 33.* Argentum
vivum diversis partibus conflatum, scribit *Nicol. Monardus
dial. de ferro part. 2.* præpollente tamen caliditate, & par-
tium tenuitate, teste *Rudio lib. 4. cap. 15.*

Hoc sententiarū divortium cruditissimus videns *Fal-
lopius*, se duo in naturâ ignorare fatetur, quomodo *magnes*

trahat ferrum, & ꝑ excitet salivationem. Virtutem illam Fallopius docere conatus Hercules Saxonia lib. 10. med. pract. c. 53. ex caliditate, & partium tenuitate, potiusque propellendo, ut Montanus, quàm attrahendo, ut vult Rondeletius, agere asserit. Eadem vi, hanc partium tenuitatem sese exerere in defectu lactis, probat Saxonia, quando mulieres plebeculæ Patavinæ ꝑium nuci avellanæ inclusum mammis appendunt, felici cum successu, cum hac ratione attenuetur crassa & coagulata lactis in mammis substantia.

Si jam collo appensum corpus penetrare valet, crassamque substantiam dissolvere: quid prohibet, quò minus possit substantiam hanc crassiore in ambitu corporis collectam tenuiorem reddere, & ad exitum parare.

ꝑius hic adhibetur vel crudus, vel ex cinnabari ꝑii vivificatus, & per corium cervinum granulatum expressus.

Arte chemicâ quæ parantur, varia sunt, licet internè rarus eorum usus.

ꝑ = TUS VULGARIS descriptus in chim. Rolf lib. 5. sect. 5. cap. 1. vix internè huic scopo inservit. Observatum tamen, quando mulierculæ αἱ καλλοπιζόμεναι pulchritudinis & formositatis studiose in fucis faciei adhibuere ex inconsiderato hujus = tii usu, singulari fermentatione commotis humoribus salivationem cum exulceratione faucium pertinacissimam fuisse exortam, exempla sunt apud Forest. lib. 14. observ. 23.

Sed quanto cum damno hujusmodi ꝑialia cosmetica usurpentur, testantur exempla. Facies tandem amittit nitorem, dentes vacillant, cum ꝑlia radices dentium corrodant, quod si fœminæ hoc agnoscerent, ab iis tanquam à peste fugerent, scribit Fonsæca tom. 5. consult. 46. Eadem improbat Panarolus. Cosmetica, scribit, quæ ꝑium = tum, admit-

admittunt, pestifera & lethalia sunt, fatuitatem, paralyfin, & apoplexiam parant. Sectum fuit aliquando meretricis cadaver, in quo 3. globuli ξ ii inventi fuerunt, si scirent mulieres $\equiv$ ti damna, faciem potius stercore, quàm sublimato tingerent. Hæc ille.

Hic per transfennam illam annectimus quæstionem: an virginibus concedendi fuci, & an formæ artificem, uti loquitur *Propertius*, debeant admittere, & faciem purpurificare? Rejiciuntur à pluribus, conceduntur à multis ad album; ad rubrū damnantur. Potius laudamus *Panarolum*, qui melius commendat sexui sequiori cosmeticum, puritatem & simplicitatem, quā viri amantes gaudent. Stultissimæ sunt, si larvatæ accedant, cum homines facillimè fucum cognoscant, & contemptores sint falsitatis & mendacii, Christianæ mulieres ejusmodi fucos parvi pendant, monito *Cypriani* morem gerentes, *tract. 2. de habitu virgin.*

ξ $\equiv$ TUS ALBUS VULGARIS, RUBER, de quibus consule *cbim. lib. 5. sect. 6. cap. 1. & 2.*

ξ DULCIS, Draco mitigatus *Beguini*, panacæa *Quercetani* utilem hîc præstat operam, licet multi sint, qui salivationem ab hoc non semper excitari; sed solummodò sanguinem purificari contendunt. Observavimus tamen, in scabioso excitatam, cum levi salivatione, dentium vacillationem à dulci, exhibito ad ξ jv.

TURPETHUM MINERALE. De hoc vid. *Schröder. aliosque*. Utilem fraudem esse scribit *Primeros. lib. 4. cap. 30.* illis, qui ξ ialia abhorrent, ξ ialia sub ficto nomine exhibere.

CAPUT III

morbos, in quibus valet, recenset.

HÆc, ex ꝑtiali salivatione, morborum curatio, perhibetur casu, ut plurima medicamina alia, inventa, nunc ex instituto administratur in lue Gallicâ.

Ex Arabum monumentis didicere veteres commendatum ꝑ in ulceribus. Adhibuere ergo & ulceribus Gallicis. Hinc ex accidente, & casu potius, quàm instituto, subsequuta salivatio, & per salivationem curatio.

Nunc autem ex instituto adhibetur in lue ꝑeâ. Dum autem adhibuere in lue ꝑeâ, casu curavere insimul alios pertinacissimos affectus. Sic restitutus epilepticus lue ꝑeâ infectus administratâ salivatione, teste *Rolsincio lib. 6. sect. 3. cap. 1.*

Andreas Badius de thermis lib. 6. asserit, esse empiricos, qui ad omne morborum genus salivationem cōmendent.

LUIS VENEREÆ curam totam consistere in hac salivatione, imò unicam ejus antidotum esse, testantur plurimi, ut *Fracaſtorius* scripserit, hoc remedium à DEO esse ad curationem Gallicæ luis monstratum. Hanc salivationem ex hydrargyro certissimam esse luis Gallicæ antidotum, probat *Hildanus cent. 5. observat. 116.* ex *Job. de Vigo lib. de morbo. Nicol. Massa lib. de morbo. Gall. Paræo lib. 9. cap. 10.* Hanc hydram, (luem ꝑeam,) solus oppugnat ꝑius, scribit *Ballon. consil. med. lib. 3. consil. 110.* ꝑius luis hujus *πίζορμυ*. *Finck. in enchir. & Quercet. in consil. de lue ꝑeâ.* Inunctionem denegare Gallicis, est derelinquere sensum, & experientiam, præter rationem, inſit *Epiph. Ferdinandus in consil.* Fateor, nobilius medicamentū Mercurio ritè præparato in morbi Gallici curatione vix inveniri posse, licet multi contrarium contra experientiam & rationem statuunt, scribit *Horst. epist. medic. sect. 17.*

In morbis aliis, incipiendo ab universalibus, etiam valere, experientia testatur.

In FEBRIBUS INTERMITTENTIBUS, quæ criticâ salivatione, autore *Coo lib. 1. epid. sect. 3.* terminari solent, observata fuit salutaris. In febre malignâ cum peticulis laudat *Fonsæca tom. 2. cas. 31.*

Capiti & divinæ Palladis arci insultantibus affectibus salutaris existit medela.

DOLOREM CAPITIS refractarium, levi salivatione sublatum, annotavit *cit. l. Rolfincius.*

VERTIGINEM per consensum hypochondriorum interpolatam, nullis remediis cedentem, sanatam salivatione, docet *sæpius laudatus Rolfincius.*

MELANCHOLICOS sublevare hâc viâ, docet *Valdes. & Hoffman. de usu & abus. chim.*

In MANIA multum proficere nos posse hâc methodo *Rolfinc. in epit. cognosc. partic. aff. lib. 1. part. 2. c. 18.*

EPILEPSIAM sublatam salivatione, *ex superioribus* patet. Hinc in epilepsiâ inveteratâ consulit *Bened. Sybat. cent. 1. cons. 47.*

CONVULSIONES & DOLORES ARTUUM in plicâ Polonicâ, nullâ aliâ antidoto tolli posse, confirmat experientia *Herculis Saxonia lib. 10. de plicâ cap. 56.*

In defluxione CATARRHORUM laudat cum *Fracastorio, & Saxoniâ Fonsæca tom. 2. cons. 56.*

Vitia OCULORUM, ab opticorum nervorum potissimum, & cerebri propè opticos obstructione, hoc unico inunctionis præsidio, post alterantia & alia ocularia medicamenta in cassum adhibita, fuisse sublata, expertus *Rhodi- us ad Sptalium.*

In PLICA POLONICA commendat *Saxonia lib. 10. in pr. Fonsæca tom. 1. cons. 1.*

In SCROPHULIS pilulas ex ꝑio extollit *Ballon. cons. 34. lib. 3.*

In

In GONORRHOEA GALLICA. *Fonsec. conf. 64.*

tom. 1.

SCABIEM INVETERATAM tollit. Vid. *Senn. med. pr. lib. 6. part. 4. cap. 21.*

ARTUUM vitiis, arthritidi, podagræ, chiragræ sub-
venit. Nec obstat exemplum infelicitatis curationis *Hildani*
cent. 4. obs. 82. Ipse enim *Hildanus* errorem hîc agnoscit, ad-
hibitam sc. non prius purgato corpore.

ULCERA κακοήθεια, chronica huic tandem cessisse
remedio, aliquot historiis confirmavit *experientissimus cbi-*
miater Rolfincius d. l. & Caldera in illustrationib. ad tribunal.
pag. 100. scribit, illud miri est, quod gutturis ulcera Gallica
promptissimè unctione hydrargyri sanentur.

CAPUT IV

dubia quædam resolvit.

P*Erenne in orbe nihil.* Idem fatum nonnullas manet opi-
niones. Nonnullorum iudicio ad cælum usque tolli-
tur, ab aliis culpatur.

Qui rejiciunt hanc MERCURIALEM SALIVATIO-
NEM, nimis sanctè custodire illud videntur dicterium,
quod *Asclepiades, autore Celso lib. 3. de re med. cap. 4.* officii
medici esse dicat: ut, CELERITER, TUTO & JUCUN-
DE curet. Idem etiam inculcat *lib. 14. meth. med. cap. 13. Per-*
gamenus, de tumoribus agens, illos curandos esse præcipit
secundum tres scopos. 1. ὁ ὅτι πρῶτον σκοπὸς ἡ τὰ χεῖρας τῆς θε-
ραπείας βραχύτης. 2. τὸ ἰσχυρῶς αὐτὴν ἐργάσασθαι. 3. καὶ τὸ
ἵνα τῶν τῶν τοῖς ἡ ἀσφάλεια. *Primus scopus est temporis cu-*
randi brevitās: secundus curatio dolorum citā: & tertius cu-
ratio tuta.

Verum hæc SALIVATIO MERCURIALIS nec CITA
est,

est, cum non possit paucorum dierum spatio absolvi, sed integros menses ad perficiendam ex fundamento curam requirat.

Nec T U T A habetur tum ob materiam per quam efficitur, mercurialem, tum ob effectus.

Materia est M E R C U R I U S. Mercurius est medicamentum periculi plenum, est venenatus.

Effecta sive SYMPTOMATA, quæ producit, sunt gravissima. Hæc, si nihil aliud, & ægrum & medicum deterere possent. Oriuntur oris, faucium erosiones, exulcerationes, ulcuscula, linguæ intumescencia, dētium mobilitas, labiorum excoriatio, oculorum inflammatio, cordis anxietas, artuum dolor, convulsiones, alvi fœdæ dejectiones, omniumque facultatum languor.

Insuper rarò felix respondet curationi eventus.

J U C U N D A minimè est perpetua salivatio, ubi nec de die, nec de nocte sunt halcyonia.

Hæc itaque si sint obstacula, videremur actum agere, si commendaremus, nisi prius sublatis dubiis.

Verum his & similibus obstaculis exasse, &, ut solet, adcuratissimè obviam ivit *illustris Rosinc. in aureâ meth. comment. lib. 6. sect. 3. cap. 5.*

Conceditur quidem TEMPORIS BREVITAS, requiritur longiuscula temporis mora. Sed *satis citò, si satis bene, & canis nimium festinando cæcos parit catulos.* Non omnes affectus admittunt brevitatem temporis, potius in oculis habendum illud *Hippocraticum libr. de arte, & τὸ τάχιστα μᾶλλον, ἀλλ' ὡς δεῖ διημιεργεῖν, & χ' ὑπερβατῶς.* Non celeritati magis attendendum, quàm ut, quomodo oportet, perficiantur, neque defectuosè. Finis exoptatus coronat opus.

TUTAM curationem vix infringere poterunt dicta

incommoda. Non semper locum habet securitas absoluta in affectibus refractariis, interdum tentandum aliquod ex re & ratione præsidium. Interdum melius, anceps in accipiti casu, quàm nullum, experiri remedium, & multa experiundo fiunt, quæ seignibus ardua videntur, scribit *Lindanus select.*

Absolutè tutam curationem in omnibus curationibus minimè valere innuit *divinus Senex libro περὶ τόπων, de locis in homine.* Ubi in hydropico, nullis aliis conferentibus, jubet καίειν ὡς ὀπυλαιότατα περιζ τὸ ὀμφάλῃ κύκλῳ inurere tenuissimis & levisssimis crustis umbilici circumferentiam, & addit, τῶν νοσημάτων, ὃ, ἡ ἀν ὀπυκινδυνότατόν ἐστιν ἐν τῇ τοιοῦτῳ ὀπυκινδυνόειν ζεῆ. Cumque morbus inter alios periculosus, in his periclitari oportet. Licet videatur periculosa hæc curatio, non tamen semper exitialis. Non omnes periculosa navigationes naufragæ : non omnes periculosa curationes vitæ insidiosæ. Dubia salus interdum certâ desperatione potior.

Ignavia nostra facit, scribit *Massarius*, quod non curamus magnos morbos quia nunquam nos expeditur ex lenientibus. Timiditas & imperitia facit, quod in magnis morbis pygmæis immoremur remediis, qui non nisi gigantes cedunt. Dum securitati nimis consulimus, in generositate deficimus.

Si omnes periculosa rejiciendæ essent operationes, paucæ chirurgicarum operationum salvæ manerent. Exinde relegaretur ad Garamantas & Indos sectio herniarum, calculi &c. quam & tantæstimavit *Hippocrates*, ut ob periculum, ne diffametur medicina, juramento Hippocratico interverit, se non velle περιεὶν τὰς λιθίωντας secare calculum, & tamen interdum feliciter cedit.

Mercurium venenū esse, probant ex *Galeno lib. 4. de simpl. fac.* qui Mercurium inter ea, quæ necessariò lædunt, refert.

Verū *Galenum lib. 9. simpl. facult.* quo timidior & incertior de ꝑio nemo, autore *Claudio Deodato*, scripsit, palinodiam cecinisse, cum addat: se nunquam experimentum fecisse, eleganter explicat *Eustacbius Rudius de morb. occult.* Non itaque propriè, sed impropriè appellari venenum merebitur. Si verò impropriè sic dicta venena, ut quæ solummodo in nimia quantitate adhibita, corpus lædant, essent proscribenda, nihil generosorum remediorum intactum relinqueretur. Ipsa medicamentorum Regina, *iberiaca*, intempestivè adhibita, veneni locum implebit. Ipsum *coriandrum*, ipsi *Dioscoridi*, nobis innoxium, suspectum. Ad *Sim. Pauli in quadrip.* Forsitan huc oculum direxit *Mercurialis lib. 1. cap. de compos. medic.* cum ipsum *moschum* venenū existimat, si ut medicamentum intus capiatur, eò, quod vasa aperiendo sanguinem proliciat.

Quod itaque res est, non esse venenum, inter se collatis sententiis concludit, multis scriptorum autoritatibus munitus *Unzerus lib. 1. anat. spagir. §ii.*

Insuper experientia probat, non esse venenum à totâ substantiâ, cum nec in minimâ, nec magnâ quantitate assumtus interfecerit. *Paraus lib. 20. de venen. cap. 28. Botallus lib. de lue ꝑreâ 17. Brassavola, Fallopius, Sylvaticus, Palmarius, Matthiolus* & alii plures, qui unanimi suffragio ꝑium in medicinam admittunt, unico forte *Fernelio* excepto, qui suavissimo latinитatis nectare, elogio *Deodati* apud *Hildan. in obs.* priscorum Arabum barbariem nobis condivit, hic libello suo de lue ꝑreâ omnibus ingenii & eloquentiæ viribus ꝑium è medicâ familiâ deturbat, ex intempestivo ejus usu infelicem observans exitum. Verū *Fernelius*, aliàs doctissimus, in generosis artis operibus nō fuit exercitatus.

Exempla enim innoxie 1. casu, 2 studio, 3. malitiâ, 4. consilio medico, assumti hinc inde prostant.

Refert *Thom. Jordan. lib. 3. de pest. phanom.* Marchionem Brandenburgensem Georgium, noctu ad sitim exstinguendam, fortè lagenam $\frac{1}{2}$ ii plenam, vini loco, arripientem, innoxie illum iterum excrevisse. Hydrargyrum in vase aquario clausum, scribit *Platerus lib. 3. obs. ult.* casu pagana mulier sumsit. Terrore perculsa ad me rediit, in itinere magnam illius, & in meo hypocausto involuntariò innoxie deponebat copiam, nec quid mali postea sensit.

Studio assumserat ille apud *Wierum lib. 4. cap. 6.* impius mendicus, qui assumto innoxie $\frac{1}{2}$ io, & obstructo suis digitis podice, inquietum dæmonem simulabat. Qui dolus deinde animadversus, poenæ rotæ est adjudicatus.

Malitiâ ex merâ dedit innoxie mœcha illa, de quâ *Ausonianum* eleganter ludit *epigramma 10.* in Eumpinam adulteram.

*Toxica zelotypo dedit uxor mœcha marito,
nec satis ad mortem credidit esse datum,
miscuit argenti letbalia pondera vivi,
cogeret ut celerem vis geminata necem,
Dividat hæc si quis, faciunt discreta venenum,
antidotum sumet, qui sociata bibit.
Ergo inter sese dum noxia pecula certant,
cessat letbalis noxa salutifera
protinus, & vacuos alvi petiere recessus
lubrica dejectis, quæ via nota, cibus.
Quam pia cura Deum! prodest crudelior uxor,
& cum fata volunt bina venena juvant!*

Ex medico consilio adhibuit & veterum & recentiorum ætas interius innoxie.

Ad vermes expellendos crudum ꝑium *Trallianus lib. 6.* laudat, & *Brassavola, Fernellius, Augenius tom. 1. lib. 2. epist. 1. Libavius tom. 2. syntagm. lib. 1. cap. 13. Plater. part. 3. pr. cap. 13. Heurn. de capit. affect. cap. 33.*

In ileo internè crudum suadet *Paraus lib. 20. c. 30. Baccius de thermis lib. 5. cap. 11.* Exempla felicitis curationis habet *Henr. ab Heer observ. 2. lib. 1.*

In partu difficili olim commendavit *Matthiolus ad 3j,* in mulieribus Goritienfibus, *lib. 6. cap. 28.* Imò novimus Brunopoli medicum practicum felicissimum, qui eo adhuc feliciter in difficultate partus utitur.

Non itaque ꝑ potest esse suspectus, licet nec nos crudum interius suadeamus. Vid. *Senn. l. 3. pr. part. 2. cap. 5. Faber part. 3. l. 5. cap. 6. Lang. curios. med.*

ꝑlia medicamenta legitimè præparata ita cicurari possunt, ut omnes silvestres deponant atomos.

Duro nodo durus quærendus cuneus. Est curatio heroica, non pygmæa.

Symptomata, quæ interdum sequuntur, & hæc respicere debet medicus, oris vitiis, gargarismatibus, aliisque aliter, de quibus consulendi practici, in primis *Joel lib. 10. pag. 551.*

Quod autem non semper respondeat felix curationi restitutio, id ex parte ægri est, hujusmodi generosum spernentis præsidium; ex parte medici, non, vel minùs legitimè administrantis. Non statim adhibeat alia medicamina, si forte non statim sequitur operatio. Nihil æque, censente *Seneca epist. 2.* sanitatem impedit, quàm remediorum crebra mutatio.

Experientiâ novimus, scribit *Hercules Saxonia de plic. Polon. lib. 10. c. 57.* periculosam fieri operationem hanc potius

ex inungentium imperitiâ, quàm ex medicamento facultate. Ego sanctè *pergit*, ac religiosè palam profiteri possum, me plures jam desperatos ac miserrimè viventes unico remedio integrè sanitati restituisse.

Consentit *Epiphanius Ferdinandus*, seque 150. Gallicos nullo malo symptomate remanente, & inunctione persanasse affirmat, ex quibus solummodo tres mortui, binifenes, & juvenis cacochymicus, ob errores diætæ.

Dolores hujusmodi post inunctionem relictos, non esse adscribendos ipsi inunctioni; sed humoribus ex neglectâ præmittendâ evacuatione residuis, confirmat *Ballonius lib. 2. cons. 2*. Quæ itaque sinistrè adhibentur remedia, plerumque sinistrum habent effectum.

Nos non negamus ex usu & posse subnasci periculum, sed ex usu præpostero, nec ritè præparati. Omnia bene pensitet medicus, ipseque suum faciat & æger officium, monente *Hipp. 1. aphor. 1.*

INJUCUNDITAS tantî æstimanda non erit, ut ejus respectu planè contemnenda. Licet interdum æger pessimè habeat, bono animo sit medicus, scribit alicubi *Hartmannus*.

His itaque præmissis, & quoad fieri potuit, resolutis, non dubitamus SALIVATIONEM MERCURIALEM in thronum meritæ dignitatis evehere, ipsamq; administrandirationem brevissimis subungere, observatis omnibus ante, in & post mercurialium medicaminum applicatione,

CAPUT V

ea, quæ ante applicationem consideranda, examinat.

 Mnis curationis cardo vertitur in duobus, ἐν τῷ ὄπῃ, quod καὶ ἐν τῷ πῶς, quomodo.

τὸ ὄπῃ est ipsa medicaminis INVENTIO, & consistit in delectu fundato in naturâ & essentiâ τῆς ἐνδεικνύοντος, καὶ ἀντινδείκνυντος & indicantis, permittētis, & contraindicantis.

Hæc enim qui negligit curaturus morbum, vix suum impetrare videtur scopum, imo in sanctas divini Hippocratis peccare leges, quibus 1. epid. sect. 2. 1. 5. jubet ἀσκεῖν περὶ τὰ νοσήματα δεῖ, ὡφελείην ἢ μὴ βλάβην, *exercere oportet circa morbos, ut prosis, aut non noceas.*

Probè itaque considerandum erit, num hujusmodi instituta per ξιαλία salivatio, præprimis cum acerrimos & abnegatos hostes habeat, conveniat? pluresque è contrario sint, qui extollunt? Non laudamus usum indiscriminatum nec temerarium, sed consideratum & præmeditatum.

In oculis habendum illud *Mesueum*: Esse prudentiæ granum, ad medicinas fortes non devenire, si debiles suffecerint.

Hæc generosa curatio iis convenit, qui decoctorum, ad plures dies ordinatorum, & carcerum 40. dierum, Laconicorum, in curatione luis Gallicæ sunt pertæsi, nec quicquam ex illis adjumenti sensere.

Quibus pigmæa remedia sufficiunt, non cogendi ad hanc sacram anchoram. Quod pharmaca non curant, ignis curat; sic: quod ligna non curant, curat ξιῦς.

Quibus tria illa, autore Nicol. Monardo de simplic. cap. 20. ex Americâ sive Indiâ occidentali allata, toto orbe in luis ξρεæ restitutione celebratissima, lignū guajacū, radix china, & sarsaparilla, licet hanc simulacem asperam novi orbis ex aliorū sententiâ vocitet Carol. Clus. rarior. plant. lib. 1. cap. 80. non valent, valeant iis ξιαλία; quod vegetabilia non exhauriunt, absumunt mineralia.

Qui

Qui æger huic curationi generosiori se renuit submittere, abeat in malam crucem cum fœdo suo malo. Qui medicus hujus curationis negotium non intelligit, vel abhorret, committat idem aliis, ne excrucabili morbo tandem fiat incurabilis.

Nos tenore ante allatorum, ne illotis, quod dicitur, manibus, hujus curæ descriptionem aggressi videamur, & INDICANTIA, PERMITTENTIA, & PROHIBENTIA indicamus, quibus probè & ex arte pensitatis, labi vix poterit, qui illam commendat.

INDICANT hoc curationis genus non solum lues & ea, sed & alii affectus, qui dependent ab humoribus excrementitiis in massâ sanguineâ & habitu corporis dependentis, præcipuè frigidis humidis, pituitosis. *Rolsinc. ord. & meth. comm. 6. c. 1. lib. 6. sect. 3. cap. 1.* Omnes tamen morbos huc reducere nolumus, licet experientia fortè posteritatis ad plures accommodabit. In quibus conveniat, de iis *suprà*, in quibus minimè, paulò post agemus.

PERMITTUNT

I RES NATURALES. 1. *Temperamentum.* Magis pituitosos & serosos, quàm biliosos respicit.

2. *Modus substantiæ & habitus corporis.* Robustioribus, viscera sana habentibus potius, quàm infirmis consulenda.

3. *Ætas.* Hæc etiam, monente in *aphorismis* Coo, vel semper respicienda. Media, ut omnium ætatum firmissima, ita maximè hîc apta censetur. Non conceditur senilis, nec puerilis. Hujus quidem exempla aliquot in scriptorum lectione observata exhibemus.

Non abhorruit *Saxonia prax. lib. 10. cap. 53.* infantulos plicâ Polonicâ laborantes, quos alia ratione præservare aut curare difficillimum existimat, huic præsidio exponere.

Infans

Infans de mammis pendens à matre inunctâ, salivationem pertulit, apud *Hildanum*.

In puello duorum mensium, adhuc lactante, instituit *Ballonius lib. 1. Consil. 92.*

In puerulo principe lue & eâ ex lacte nutricis infecto, feliciter consulit *Rudius de occult. morb. lib. 5. c. 15.*

Plura exempla adducit *Botallus de lue venereâ pag. 545.*

4. *Sexus.* Uterque solatium hinc expectare potest, nisi forte prægnautes excipias. In quibus tamen admittunt, *Hildan. cent. 5. obs. 117. Nicol. Massa de lue & eâ tr. 3. cap. 9.* Sint tamen, si admittendæ, 1. robustæ. 2. mediis mensibus. 3. non nisi summâ necessitate, ubi melius, anceps, quàm nullum experiri consilium.

II. RES NON NATURALES:

1. *Anni tempus.* Si malum dat inducias, VERNUM eligitur. Æstate etiam & hieme in Laconicis non rejiciendam, autor est *Saxonia*. Alias necessitate jubente, quodvis tempus commodum esse debet.

2. *Regio.* Monet *Hipp. 1. aphor. 2. Πιβλέπιν δὲ καὶ χώραν, considerare oportet regionem.* Non solùm exteræ regiones ferunt, sed & nostrum clima. Cur in Germaniâ hæc rarior sit: causam reddit *Höfer. Herc. med. lib. 3.* quia corpora Germanorum sint magis compacta. Novimus tamen superioribus annis feliciter salivationis in Gallicis, non procul abhinc, à *Rolsincio* institutæ, exempla.

III. RES P. N. supra enarratæ.

PROHIBENTIA.

Sunt 1. *virium imbecillitas*, quemadmodum enim ad omnem evacuationem, ita & ad hanc, earum requiritur constantia.

2. *Senectus decrepita*, quæ ut plurimum imbecillis, ne infametur generosum hoc remedium.

3. *Cacochymia, & habitus plethoricus*, quæ, antequam non solvantur, non admittunt. Et hoc est, quod tam anxie monent autores, esse admittendam inunctionem, sed semper præmissis universalibus. Ex subitâ enim commotione humorum imminet periculum suffocationis. Omnes errores infortunatæ curationis ex neglectâ solenni evacuatione hîc oriri, autor est *l. c. Ballonius*.

4. *Viscerum debilitas*, nisi decocto ligni, vel *rad. china* corrigatur, & specificis.

5. *Dies caniculares, & æstas intensissima*, ubi omnes evacuationes prohibet *Hippocrates*.

6. Nonnulli *affectus*: corporis tabes, oris ulcera, fauciumq; pathemata, ne per partem affectam materia ducatur.

7. *Affectus pectoris*, ob metum suffocationis.

His præmissis, & optimè consideratis, ipsum applicationis modum annectimus.

CAPUT VI.

Applicatio ipsa.

Variâ formâ *MERCURIALIA* ægre communicari possunt, vel *INTERNE* vel *EXTERNE*.

INTERNE exhiberi potest *ÿius dulcis* sive *panacea Holsteinsium*, & *panacea duplicata Quercetani*. Agit mitiori modo, ac *ÿius tatus ruber*.

Potest dari vel in pulvere, vel bolo, vel pilulis, perinde est, quam eligat æger formam. Cum *cons. fem. ar. confect. alcherm.* vel alia, quæ arridet, in formâ boli, vel pilularum, quò celerius deglutiatur, ne manducando dentes vacillare faciat, quod ab ejus exhibitione aliquoties observavimus.

Paradigmata quilibet levi negotio pro suâ intentione concinnare poterit medicus, paucula exhibemus.

Rx. *panac. duplic. Quercet. ḡ. viij.*
pulv. gialap. ℥℥. conf. ros. vel
viol. vel agerati, vel fumaria, vel fl.
sambuci, ʒiʒ. F. s. a. Bolus. D. S. Grûezucker.

Rx. *℥ii dulc. ʒti ḡ. vj. mastich. pulver. ʒʒ.*
M. F. Pulvis. D. ad scatulam.

Pilule ꝑiales claræ Barbarossæ. Tot sunt descriptiones pilularum ꝑialium, quot de lue ꝑeâ scriptores, scribit Renodæus lib. 2. sect. 4. c. 20.

Pilularum ꝑialium Patavinarum descriptionem hanc dat Saxonia de lue ꝑeâ.

Rx. *rhabarb. electi pulver. ʒiʒ. scammon. ʒiʒ.*
pulveris. misc. cum succo limon. add.
argenti vivi per pannum transmissi, & mortificati per
eundem limonum succum ʒʒ. moschi ḡ. x. farine parum.
M. F. s. a. MP. Dos. ʒj. per spatium 30. dierum contin.

Vel:

Rx. *MP. de fumar. ʒj. ꝑ dulc. ʒʒ.*
resin. gialap. ḡ. v. F. Pil. n. xxi.
℞. Sonderliche Pillen auff einmahl.

Rx. *℥ii dulcificati ḡ. vij. resin. tereb. ʒʒ.*
M. F. c. sir. fumar. l. a. Pilulæ n. 9.

Horum unum eligi potest, & horis matutinis, vel in jusculo, vel cerevisia calide cum pane paratâ, vel dec. hordei passulato exhiberi.

Continuari exhibitio debet, per triduum, vel per quatuor interposito quodam dierum intervallo, vel integris octo diebus.

Si non sequatur statim primâ vel secundâ exhibitio.

ne salivatio ex sententiâ, minimè hasta abjicienda, cum una naturæ constitutio alterâ sit præfractior, & generosior resistat.

Notum est sæpissimè ex ore *illustris Rolfincii* acceptum memorabile tale exemplum. Imploratus ὁ πόνου *Rolfincius* aliquando à studioso scabioso in consilium, subministravit illi probatissimum suum ῥιῆα unguentum ad inungendas artuum juncturas. Hoc forte fortunâ adspiciens contubernalis scabiosi, qui etiam florum horum perceperat primitias, tacito ausu, nec contubernali, nec medico interrogato, hujus unguentî particulas clanculum suo inungit corpori. Quid fit? Hic injussus quasi, altero citior in salivationem tantam incidit, ut post, re detectâ, ad sistendam salivationem ipsius Rolfincii expeteret manum saluberrimam. Quæ post utrumque feliciter restituit.

Potest itaque altero alter citius salivare. Ergo opus patientiâ.

EXTERNE applicandi consuetudo implet aures omnium. Multiformi peragitur modo.

Mirum, quod refert *Hildan. cent. 5. obs. 114.* se observasse ex adspersione ῥιῆα in ulceribus ralem salivationem subsequutam, ac si hydrargyro fuisset inunctus. Hæc administratio fit

I. per ῥιῆα sive INUNCTIONEM Perficitur unguentis, omnium suffragio, tutioribus, ex ῥιῆα, aliis additis, confectis. Hanc per unguenta administrationem solum *Vigonem* cognovisse, scribit *Zacutus*.

UNGUENTORUM MERCURIALIUM varia hinc inde componendi observatur ratio.

Saxonia præcipit, si adsint tophi, emollientibus axungis, anatis, anseris, ursi, cruris bovini, oleis & butyro non salito,

salito, & ium esse admiscendum: si adsint ulcera, myrrha, aloë, cerussa, lithargyrium, cinnabaris adjungenda, & cum salivâ humanâ & ium exstinguendum, quam extinctionem omnibus aliis præfert *Zacutus*.

Admisceri possunt roborantia alia: *crocus*, ☉ *ligni sancti* ex mente *Saxonia*, ☉ *vipera* addit *Bened. Sylvaticus*. Nonnulli *mitbridatium* & *tberiacam* assumunt, alii tamen ob caliditatem rejiciunt. Quo tamen simpliciora, eò meliora ex mente *Zwelferi*.

Pro ditioribus admiscant in fine *moschi* ℥j. *ambra* ℥ss.

Unguentum & iule an recenter paratum, an fermentatum exhiberi debeat, dissentiunt. *Nicol. Massa lib. 4. cap. 2.* & *Alcacar. lib. de morb. Gall. cap. 19.* censent, prius per aliquot menses relinquendum pro fermentatione.

Verum nihil impedit, quò minus recens in usum trahatur, observavimus enim ex hoc recenti usum felicem.

Unguenta hæc sunt varia, potiora adducemus.

Rudii unguentum, quod singulari & ampliori cacabo conficit, & tam felicitis operationis est, ut ipso teste, ne unus perierit, tale est.

℞. & ii vivi ℥i℔. *axungia suilla non salita* ℥iiij.

masticb. Chia pulver. ℥j. ☉ *masti b.* ℥i℔.

M. & ius cum axung. Admistis cæteris coq. ad consistent.

Epiphanii Ferdinandi hoc est:

℞. *terebinth. Veneta* ℔j. & ii ℥viiij. Misc. add.

axung. porcina ℥viiij. *cerussa, lithargyr. a.* ℥j.

☉ *amygd. dulc. amar. a.* ℥ij. *pulv. cinam.* ℥ij.

moschi ḡ. v. M. F. f. a. Unguentum.

Herculis Saxonia de plicâ linimentum tale:

℞. *argenti vivi* ℥vj. *axung. suilla non salita* ℔j.

mortificetur. Add. *medull. crur. human.* ℥j.

pingued. gallina, anat. anseris a. ℥i℔. ☉ *chamam.*

lauri, rutacei, costini a. ℥ij. *terebinth. larigna* ℥iiij.

*sinapi piperis a. ʒj. ireos, baccar. lauri, beton.
stæch. a. ʒiʒ. theriacæ ʒij. croci ʒj. M. F. Linim.*

Hildani unguentum:

- Rx.** *axung. porcina lbj. pingued. bum. ʒiv.
o salu. junip. a. ʒij. styrac. calam. benzoin,
mastich. a. ʒij. theriacæ, mithrid. a. ʒʒ. argenti
vivi ʒij. Agitentur in mortario sive vitreato vase.*

Leonhardus Botallus de lue præ aliquot recenset:

- Rx.** *butyri rec. ʒv. o amygd. amar. ʒiij.
hydrargyri tenuiss. ʒiij. cera albæ ʒij. M.*
Rx. *axung. porci ʒvj. o amygd. amar.
medull. vitul. a. ʒij. o lauri ʒiʒ. styrac.
liquid. ʒʒ. o de spicâ ʒiv. hydrarg. ʒiij. cera albæ ʒiij. M.*

Cassaris Calderæ de Heredia in illustrat. ad tribunal medicum.

- Rx.** *ʒii optim. c. salivâ extincti ʒij. pingued. porc.
non salita in R. lotæ ʒviii. Misc. add.
o mastich. ʒiʒ. pulv. mastich. ʒj. o ligni s. ʒj.
scorpion. Matthioli ʒʒ. croci ʒiʒ. o caryoph. ʒj.
medulle parum. M. F. Ungv. valdè pretiosum.*

*Augustanorum unguentum nimia ingredientium far.
ragine cumulatam, correxit Zuvelfferus.*

Ex his eligere potest, quodcunque quis velit. Nos
sequentem amplectimur componendi modum *Rolfincia-
nii, ʒiale unguentum, τὰυτης ὁ θερραπειας πλείονα ἔχωμεν πείραν,
cujus curationis multam habemus experientiam:*

- Rx.** *ʒii vivi ʒvj. pingued. suilla non salita lbj.*

Teratur pinguedo in mortario marmoreo, ligneo, vel
lapideo, non alio, pistillo, sensim sensimque ʒii particulas
adfundendo, terantur invicem, donec ʒius planè absor-
ptus dispareat: add. *mastich. ʒj. fol. salu. roris mar. a. ʒij. pul-
pa pom. borsdorff. vel aliorum pomorum redolentium dulc. n.
iij. iv. M. iterum in mortario.*

Hujus

Hujus inunctionis considerari debet

QUANTITAS. Præstat à parvâ incipere dosi, instar pisi minusculi, præprimis in debilioribus & infantibus. Imò puero infecto sufficere, si propter inunctum dormiat, existimat *Ferdinand.*

Debiles alternis diebus, robusti quotidie, adscendendo semper usque ad salivationis apparentiam, *Tileman. in aphor.*

Interdum tamen interponendæ inunctionum feriæ, ne sputum statim abundans, vel suffocationem, vel anginam, vel paralytin, vel apoplexiam inducat.

TEMPUS inungendi est aurora, ipsis medicamentis amica. Nonnulli etiam vespertinum admittunt.

LOCA sunt nota. Communiter sunt juncturæ artuum. Alii addunt regionem spinæ. Primo in inferioribus, deinde in superioribus, juncturis inungunt.

MODUS inungendi talis est calidum unguentum in conclavi calido vel tepido juncturis infricetur, vel digitis, vel chirothecis, ut, vult *Rhodius ad Sept. al.* Post in lecto, vel conclavi ad majorem penetrantiam æger se sustentet.

Hic modus utut optimus omnium videatur, observantur tamen alii, quorum quidam fit

2. Per **ZONAM, CINGULUM** seu **ARMILLAS MERCURIALES**, hujusmodi in scabiosis admodum refractariis salutare observavimus.

Parant variè, ex cingulo coriaceo, impleto *℞io vivo, axang.* quadam, vel *succo pomor.* & nudis lumbis felici cum successu salivationis applicant. *Rulandinum* cingulum:

℞. *℞ii vivi ℞iiij. ʒo Oli ℞B. caryoph. ℞i. beracini, ʒis a. ℞iiij. gemmæ ℞iiij. ceræ q. s.*
F. Massa indenda cingulo coriaceo,

3. Per

3. Per ἐμπλάστωσιν, *emplastri ꝑriialis applicationem*. Hic modus maximè placet *Rondeletio*.

Communis notitiæ est *empl. de ranis cum ꝑio Vigonis*, descriptum & correctum à *Zuvelffero*.

Epiphanii Ferdinandi bist. med. 17. tale:

R. *empl. de meliloto, oxycrocei a. lbj.*
ꝑii vivi cum terebinth. opt. extinct. 3vj.
o ligni s. q. s. F. Emplastrum.

4. Per LOTIONEM.

R. *ꝑ æti 3j. ▽ scabios. fumar. rosar. a. 3viij.*
salviæ 3vj. Decoq. ad solut.

Cum hæc spongiâ imbutâ foveantur manè & vesperi artus.

5. Per κάπνισιν, *suffumigationem*. Hanc forte, suffituum aliàs patronus incomparabilis, *Helmontius*, magni æstima-
 ret, sed rejiciunt, tanquam remedium periculosius *Sebiz. in*
manual. pr. & P. Poterius cent. 1. obs. 68.

Nostrum itaque vix eam approbabit seculum:

Laudamus veteres, sed nostris utimur annis.

Suffitûs exemplar:

R. *styrac. calam. baccar. junip. ladani a. 3ij.*
myrrha, mastich. a. 3iij. cinnabaris 3iib. M.

CAPUT VII.

Post inunctionem observanda.

DUm autem hæc talia ꝑialia intus & extrâ adhiben-
 tur, non negligenda erit victus ratio, quâ neglectâ
 plures ægri pessimè habent. Diæta sit mediocris.

Interim evacuationibus per purgantia post aliquot
 dies studendum, & sanguinem purificantia, partitis & mu-
 tatis vicibus adsumenda.

Varia hæc sunt, præprimis ꝑiata, & ex lignis parata me-
 dicamina. Hujus commatis sunt ꝑium diaphor. tinctura ꝑii,

tinctura Oris, ~ & eff. lign. simplex vel compos. ~ C.C. ⊖ C.C. & generosiora plura.

Pro potu ordinario præscribi poterit *decoct. ex lign. simplex* vel cum *C.C.compos. vel seq.*

Rx. *spec. alterant. cuilibet affectui, in quo hæc salivatio adhibetur, appropriatarum, Miß.*

ligni sancti ʒj. sassafras ʒß. uvar. Corinth. ʒiiij.

sem. fœnic. anisi a. ʒß. bord. excort. Mij.

Coq. in s. q. *▽ comm.* Colatura fervetur pro potu ordinario, cujus canthari dimidio instillari semper possunt *gut. tula 10. 30.* supra dictarū *tincturarum sanguinem depurantū.*

Inter salivandum præscribit alternis diebus clysteres *Sylvat.*

Symptomatibus occurrunt alia remedia, quæ suppetant practici. V. S. laudat *Fallopianus* ad inhibendam faucium inflammationem.

Os eluendum *Font. vel gargarismate*, in ulceribus *ex ros. rubr. balauft. cum lacte*, vel *▽ bordei & melle ros. sir. plantag. & berber.* Vel tali:

Rx. *▽ plantag. lbij. ros. lbß. sir. myrti, diamori, conf. ros. rubr. a. ʒj. ʒci parum. M. F.*

Si salivationi plura obveniant symptomata, loca inuncta sunt *vino*, aut *decocto salviae* abluenda.

Tempore somni æger in latere decumbat, aperto ore, indito strophilo, quo saliva pateat liberior exitus.

Non statim inhibenda salivatio, in hoc enim præcipuus scopus versatur, quò sufficienter procedat.

Si tamen inhibitio necessaria, frigida lintamina venis & arteriis carotidibus applicata, suadent.

Omne etiam punctum complent *opiata* internè exhibita, quorum usum felicissimum olim expertus experientissimu *Rolsincius.*

Aurum singulari amicitia xium ex corpore evocat, & ideo salivationem sistit. Applicatur affricando externè, vel in ore detinetur. Detentum albescit ex attracto xio, injicitur igni, depuratur, iterumque in os immittitur.

Hâc methodo quondam usus in nimia salivatione *illustris Rolsinius*. Applicuit & affricuit externè nummos aureos, internè in ore detinendos subministravit itidē nummos aureos, quibus sese insinuavit & eâ ratione salivatio sublata, adhibito, partitis simul vicibus, *laudano opiato*.

Post curationem vestimenta mutanda, aut lavanda.

Hæc sunt, de SALIVATIONE MERCURIALI quæ brevissimis exponere nobis licuit.

Nos non cuivis medico, nec chirurgo hanc curandi methodum, sed omnia rectè pensitanti, commendamus.

Est curatio heroica, non pygmæa, ideoque generosè tractanda. Extremis morbis, extrema applicanda remedia, licet videantur periculosiora.

Relinquimus morem illum illis, qui autore *Ballonio lib. 1. cons. 28.* in magnis ponunt, & nobilitatis insigne existimant, semel lue Gallicâ laborare, potius ex *Horatio* acclamamus :

*Desine matronas sectarier : unde laboris
plus haurire licet, quàm ex re decerpere fructus.*

Elegantissimis *Plinii ad Vesp. August.* verbis : Res ardua est, vetustis novitatem dare, novis auctoritatem, obsoletis nitorem, obscuris lucem, omnibus vero fastiditis gratiam, dubiis fidem, omnibus vero naturam, & naturæ sua omnia : concludentes

TERMINALIA ponimus,
Deoque Opt. Max. pro hæctenus concessâ gratiâ
devotas immortalesque agimus gratias.

ΠΑΡΕΡΓΑ.

I. **K**Αῖμα illud, & fugax totius corporis calor, quem appellant die fliegende Hitze/est unum ex symptomatibus, quæ plus i. o. annotantur à practicis, scorbuti, estque ab æstuatione feri hæc φλόγῳσις.

II. Hippum

II. Hippum oculorum, seu motum illum quasi convulsorium palpebrarum, esse à sero flatuoso, stabulante in ductibus palpebrarum lymphaticis, fausto nuperrimè siedere, ab *anatomico Julia felicissimo, excellentissimo Dn. D. Henrico Meibomio* detectis, & peculiari epistolâ descriptis, vero admodum consentaneum.

III. Convulsionum causa ut plurimum, sed non semper, sunt flatus. Plus tribuitur flatibus, quàm merentur.

IV. A sero, in arthritico - scorbutico vagas musculorum femoris convulsionem tales observavimus, ac si mures vel animalia alia sub cute hinc inde currerent, V. S. & antiscorbuticis restituto.

V. Rarus est affectus, quem in quellâ 17. annor. ex mensibus imminutis, vidimus. Solvebatur citra aliam molestiam in perpetuum cachinnum, à quo dimoveri non potuit. Risum appellabat Sardonium *excellent. Dn. D. Stockhausius poliater Goslariensis meritissimus*, seque bina solummodo exempla observasse, assererat.

Plura exempla *Schenck. in obs. bina itidem Hellerius lib. 1. c. 19. in schol. in duabus filiabus præsulis Rhotomagensis* annotavit.

Causam probabilem ex *Senn. lib. 4. part. 2. sect. 3. cap. 4. in prax.* hanc exhibemus: risum illum accidere, vaporibus ab utero elevatis sese in mēbranas thoracis, & hypochondria insinuantibus. Sicut enim aliàs, si latera digitis contrectentur & titillentur, risus excitatur, qui non cessat, donec titillatio cesset, ita simile quid à vaporibus acerbis vellicantibus fieri potest.

VI. Apoplexia est 1. ab obstructione nervorum communiter à pituitosâ materia. Unde jam paria nervorum inferiora læduntur, illa sis superioribus, ut motu denegato super sit videndi & audiendi facultas. 2. ab obstructione arte-

riarū carotidum. Nec 3. paradoxon est illud *Niemanni*, fieri ab obstructis venis. Restagnans enim sanguis valet nervorū principia obstruere.

VII. In hujusmodi apoplexiā sanguineā an possint exhiberi spiritus cephalici, apoplectici? Negant nonnulli. Verum aliquid agendum est in summo necessitatis casu: periculum tantum non est, dosis non sit excedens, recreantur spiritus: & ultimum sunt hujusmodi calida asylum.

VIII. Si ventriculus laboret frigidā intemperie, reliqua viscera calidā, *αὐτὴν αἰτία* viscerum appellat *Senn. lib. 3. pr. part. 3. sect. 1. cap. 3.*

IX. Mensium fluxus in plurimis binos anticipat dies, ut sic nonnullæ, anni spatio, 13. vicibus per uterum purgentur, annotante *Hoffmanno in exerc. juvenil. ad Laurent.*

X. Non subscribimus *Helmontio tract. blasphem. § 6.* Omnes in infirmitatibus naturæ conatus esse symptomatricos, nullos criticos, asserenti.

XI. Sal cornu cervi, penetrantissimum remedium, vix integris viribus servari poterit, aolat enim subtilissima pars. Nec foetor ipsi potest adimi, si enim adimitur, ut & tui *¶* ri, & ipsa virtus adimitur.

XII. Delectum venarum non multum æstimamus. Rudiores medici, scribit *Sanctorius Sanctorii in meth. vit. error. in medic. pag. 194.* affecto splene solent secare salvatellam, perinde ac salvatella à splene produceretur, cum nulla sympathia lienis cum cubito, & splene, neque ulla venarum origo. Cur autem aliquando sequatur emolumentum, est, quod à sectâ evacuetur sanguis venâ, & viscera inde restituantur. Approbat tamen *Sennert. in paralytom. sectionem* salvatellæ in spleneticis, cum *Spigelio*, ob arteriarum anastomoses contiguas.

CLARISSIMO *atque* EXPERIENTISSIMO

TRUMPHIO,

MEDICINÆ LICENTIATO, PRACTICO

FELICISSIMO, PRÆSIDI DIGNISSIMO,

de auspiciis his conatibus gratulatur,

ut &

PRÆEXIMIO, DOCTISSIMO *QUE*

CAPELLE,

Medicinæ cultori indefesso,

EUGE BONUM FACTUM!

adclamat

GUERNERUS ROLFINCIUS, PHIL. MED. D.

PRACT. ET CHIM. P. P. A CAD. SENIOR,

& p. t. DECANUS.

A Rtis Pæoniæ, TRUMPHI! clarissime cultor,
delitiumque patris, calido dum pectore toto
concupis insignes motus, atque ubere fretus
divitis ingenii cultu, tua tollere cœlo
nomina scribendo famamque extendere factis
incipis, & meritis vitæ farcire ruinam,
DOCTORUM lateri sociaris in ordine primo.
Maecte illis animi donis! virtute vigescat
gloria per patulum pennis quatientibus orbem,
sic Medicina tuum nomen super astra reponet!

Nos Tibi gratamur pariter, votisque tuorum
nostra quoque ingerimus: FELICITER OMNIA CE-
DANT!

Te quoque cor sapiens, CAPELLE, & gratia vultus

eximit è populo, cathedrâ sistitque videndum.
Virtuti FORTUNA FAVE ! irrequiete labore
decurras stadium hoc : laudes sic fama loquetur.

COrpore quò pellas morbos
 mediante salivâ,
 restat, docte CAPELL, unica
 cura Tibi.

Ardua tractanti hæc Tibi spondet
 munera Phœbus
 ardua, quæ seclò solvier haud po-
 terunt.

*Politissimi atq; Præstantissimi Domini Capelle
 laudabiles conatus hisce prosequitur*

Joh. Arnold. Friderici, D.P.P.

Subtiles Medicas tentas perquirere curas,
 ac cathedram plenâ scandere laude studes.
Perge ita ; gratantur Musæ ; si pergis, & inde
 contingent meritis præmia digna Tuis.

Id quod ex animo optat Amico & consalino suo amanti.

*Johann. Georg. Klein / D.
 Ptysmata*

PTylmata docta moves, facilis TIBI ridet Apollo,
promittit studiis præmia digna tuis.

His

speciosissimos in studio medico progressus

clarè docti Dn. C A P E L L

commendat

PRÆSES.

Que l'homme seroit heureux
Sis toutes ses connoissances
ses Vertus & les sciences
Et son esprit merueilleus
Le rendoient assès habile
Assès ioyeus & tranquile
Pour se mocquer du destin
Ou si ses melancolies
Son chagrin, ses maladies
N'arguoient le Medicin.

Mais, Amy, tout u'est que veut
Rien de tous ces belles choses.
Ny tuos les Lys, ny les Roses
Ne le font pas plus content
Qu' il scit scavant qu' il scit rihe
Qu' il coure mieus qu'une Biche
Sans la Santé ce u'est rien

De

De tout ce qu'on Voit au Monde
Ou sur la Terre ou sur L'Onde
Santé c'est le meilleur Bien.

Ainsy ton docte traité
Doit être au tems ou nous sommes
Bien receu de tous les Hommes,
Qui recherchent la santé
Si tu poursuis tes services
Tu Nous rendras plus d'offices.

Queton grand Pere Hippocras
Je le crois, même ie pense
Que pour Viure en assurance
Il faut être entre tes bras.

*Pour Asseurance de l' Amitie, que i' ay pour Monsieur
Capell mon cher amy & Compatriote, l' ay
voulu adioucter ces lignes*

JOSSE HERMAN Krecte.

F I N I S.

